

SUV RESURSLARI VA ULARDAN FOYDALANISHNING HUQUQIY ME'YORIY ASOSLARI

Suyarqulov Nizomiddin Maxmatqulovich

Shahrisabz Davlat Pedagogika Instituti

Geografiya kafedrası o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqola orqali suv resurslariga doir huquqiy me'yorlar, huquqiy hujjatlar bilan tanishasiz. Suv tanqisligi, suv ifloslanishining oldini olish uchun ko'rilayotgan chora-tadbirlar va muammolarning yechimlarini ko'rib chiqasiz. Suv resurslari bilan bog'liq bo'lgan me'yoriy hujjatlar, Xalqaro va mahalliy qonunlar atrof-muhit, ekologiyaga bo'lgan e'tiborning yaqqol dalilidir.

Abstract: Through this article, you will get acquainted with the legal norms and legal documents related to water resources. You will consider measures taken to prevent water scarcity and water pollution and solutions to problems. Regulatory documents, International and local laws related to water resources are a clear evidence of attention to the environment, ecology.

Аннотация: Благодаря этой статье вы познакомитесь с правовыми нормами и правовыми документами, связанными с водными ресурсами. Вы рассмотрите меры, принимаемые для предотвращения нехватки воды, загрязнения воды и решения проблем. Нормативные документы, международные и местные законы, связанные с водными ресурсами, являются ярким свидетельством внимания к окружающей среде, экологии.

Kalit so'zlar: Suv resurslari, ekologik tamoyil, me'yoriy-huquqiy baza, sanitariya, global muammolar, suv taqsimoti, suv ta'minoti.

Key words: Water resources, ecological principle, regulatory framework, sanitation, global problems, water distribution, water supply.

Ключевые слова: Водные ресурсы, экологический принцип, нормативная база, санитария, глобальные проблемы, водораспределение, водоснабжение.

Suv insoniyatga berilgan bebaho ne'matlardan biri va bu ne'matlarni tejash insoniyatning burchlaridan biri. Suvning ahamiyati faqat rizqdan ustundir; u qishloq xo'jaligi, sanoat, sanitariya va ekologik barqarorlikning ajralmas qismidir. Biroq, uning mavjudligi mintaqalar bo'ylab bir xil emas va iqlim o'zgarishining ortib borayotgan xayoloti mavjud muammolarni yanada kuchaytiradi, bu tanqislik, ifloslanish va kirish bo'yicha nizolarga olib keladi. Suv resurslaridan foydalanishning huquqiy mexanizmlarini tushunish ushbu muammolarni hal qilish va barqaror boshqaruvga yo'l ochishda muhim ahamiyatga ega. Ushbu murakkab huquqiy landshaftning zamirida tenglik, samaradorlik va ekologik yaxlitlik tamoyillari yotadi. Xalqaro daryolar suvlaridan foydalanish to'g'risidagi Xelsinki qoidalari va alqaro suv

oqimlaridan navigatsiyasiz foydalanish huquqi to'g'risidagi konvensiya kabi xalqaro shartnomalar transchegaraviy suv resurslarini boshqarish bo'yicha ko'rsatmalar beradi, hamkorlik va adolatli foydalanishga urg'u beradi]. Shu bilan birga, Mekong daryosi komissiyasining me'yoriy-huquqiy bazasi misolida keltirilgan mintaqaviy kelishuvlar ko'plab manfaatdor tomonlarning ehtiyojlarini muvozanatlashtirib, qirg'oqbo'yi davlatlari o'rtasida suvdan foydalanishni uyg'unlashtirishga qaratilgan. Mamlakatda davlatlar suvga bo'lgan huquq tizimlari, Qo'shma Shtatlardagi "Toza suv to'g'risida"gi qonun kabi me'yoriy-huquqiy bazalar va suv taqsimoti, sifati va tejashni boshqarish uchun bozorga asoslangan innovatsion mexanizmlarni o'z ichiga olgan ko'plab huquqiy vositalardan foydalanadilar. Ushbu xilma-xil yondashuvlar har bir mintaqaning o'ziga xos ijtimoiy-iqtisodiy va ekologik kontekstlarini aks ettiradi, barqarorlik va tabiatni muhofaza qilish bo'yicha kengroq global maqsadlarga mos keladigan muayyan muammolarni hal qiladi. Dunyo iqlim o'zgarishi, aholi sonining o'sishi va urbanizatsiya oqibatlarining kuchayishi bilan kurashar ekan, suv resurslarini tartibga soluvchi qonunchilik asoslari misli ko'rilmagan bosimlarga duch kelmoqda. Hamma uchun toza suvdan foydalanishni ta'minlash, ekotizimlarni himoya qilish va barqaror suv tizimlarini rivojlantirish nafaqat mavjud muammolarni hal qiladigan, balki paydo bo'ladigan murakkabliklarga moslashadigan mustahkam huquqiy asosni talab qiladi.¹

Suv tanqisligi va suv ifloslanishi kabi muammolar global muammolarni ham yuzaga keltiradi. Bu muammolar iqlim, tabiat, insoniyatga ham o'zining salbiy ta'sirini ko'rsatadi. Bu kabi muammolarni bartaraf etish uchun xalqaro, nafaqat xalqaro balki O'zbekistonda ham turli xil qonunlar, me'yoriy hujjatlar ishlab chiqildi.

"SUV VA SUVDAN FOYDALANISH TO'G'RISIDA" gi Qonunidagi moddalarni ko'rib chiqamiz.

1-modda. Ushbu Qonunning maqsadi va asosiy vazifalari:

Ushbu Qonunning maqsadi suvga doir munosabatlarni tartibga solishdan iborat. Ushbu Qonunning asosiy vazifalari aholi va iqtisodiyot tarmoqlari ehtiyojlari uchun suvlardan oqilona foydalanishni ta'minlash, suvlarni bulg'anish, ifloslanish va kamayib ketishdan saqlash, suvlarning zararli ta'sirining oldini olish hamda ularni bartaraf etish, suv obyektlarining holatini yaxshilashdan, shuningdek suvga doir munosabatlar sohasida korxonalar, muassasalar, tashkilotlar, fermer, dehqon xo'jaliklari hamda fuqarolarning huquqlari va qonuniy manfaatlarini himoya qilishdan iboratdir.

10-modda. Suvlardan va suv obyektlaridan oqilona foydalanish, ularni muhofaza qilish bo'yicha tadbirlarni amalga oshirishda suv iste'molchilari uyushmalari, boshqa nodavlat notijorat tashkilotlari, shuningdek fuqarolarning ishtiroki

Suv iste'molchilari uyushmalari, boshqa nodavlat notijorat tashkilotlari o'z ustavlariga muvofiq hamda fuqarolar suvlardan va suv obyektlaridan oqilona foydalanish, ularni muhofaza qilish bo'yicha tadbirlarni amalga oshirishda davlat

organlariga ko'maklashadi. Davlat organlari bu tadbirlarni o'tkazishda suv iste'molchilari uyushmalari, boshqa nodavlat notijorat tashkilotlarining, shuningdek fuqarolarning takliflarini hisobga olishi mumkin.²

O'zbekiston Respublikasi Ekologiya, atrof-muhitni muhofaza qilish va iqlim o'zgarishi vazirligi faoliyati yo'nalishlarida:

1. Suvni iqtisod qiluvchi texnologiyalarni (aylanma suv ta'minoti, takroriy ketma-ketlik bilan foydalanish va boshqalar) qo'llash bilan suv resurslarini turli xildagi ifloslanishlardan muhofaza qilish, suv resurslari muhofaza qilish va suvdan foydalanish qoidalariga rioya etilishi bo'yicha nazorat.

2.Ifloslantiruvchi moddalarning atrof-muhitga yo'l qo'yilishi mumkin bo'lgan chegaraviy tashlamalari me'yorlarini tasdiqlash.

3. Er resurslarini suv va shamol eroziyasi, sellar, suv bosishi, botqoqlashish, ikkilamchi sho'rlanishi, qurib ketishi, zichlashishi, ishlab chiqarish chiqindilari, kimyoviy va radioaktiv moddalar bilan ifloslanishlardan, buzilishning boshqa jarayonlaridan muhofaza qilish.

4.Suv resurslarini muhofaza qilish va ulardan oqilona foydalanish sohasida, maxsus vakolatli davlat organlari faoliyatini muvofiqlashtirish, tabiatni muhofaza qilish faoliyatini tarmoqlararo boshqarish.³

Xalqaro miqyosda Birlashgan Millatlar Tashkilotining Suv oqimlari to'g'risidagi konvensiyasi va Ramsar konvensiyasi kabi shartnomalar mos ravishda transchegaraviy suvni boshqarish va botqoqliklarni saqlash uchun asoslarni belgilaydi. Mintaqaviy miqyosda, Evropa suv asoslari direktivasi kabi shartnomalar suv sifati va saqlash standartlarini belgilaydi.

Mamlakatda suv huquqlari, taqsimoti va ifloslanish nazoratini tartibga soluvchi turli huquqiy mexanizmlar mavjud. Ushbu huquqiy hujjatlar raqobatdosh manfaatlarni muvozanatlash, adolatli foydalanishni ta'minlash va suvdan barqaror foydalanishni rag'batlantirishga qaratilgan. Suv resurslaridan foydalanishning xalqaro istiqbollari:Xalqaro suv resurslarini boshqarish sohasida turli shartnoma va konvensiyalar yetakchi tamoyillar bo'lib xizmat qiladi. Masalan, O'rta Osiyoda Amudaryo va Sirdaryo qishloq xo'jaligini suv bilan ta'minlashda, O'zbekiston, Tojikiston va Qirg'iziston kabi mamlakatlarda hayotni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Mintaqa iqlim o'zgarishi ta'siri va raqobatdosh talablar tufayli kuchaygan tarixiy suv taqsimoti amaliyotidan kelib chiqadigan muammolarga duch kelmoqda. Ushbu transchegaraviy suv resurslaridan foydalanish milliy manfaatlar va mintaqaviy hamkorlik o'rtasidagi nozik muvozanatni talab qiladi.O'zbekistonda suv resurslarini tartibga soluvchi huquqiy bazani o'rganish bir qator tartibga soluvchi chora-tadbirlarni ko'rsatadi. Mamlakatning Suv kodeksi suvdan foydalanishni tartibga soladi, suvdan foydalanuvchilar uchun huquqlarni taqsimlaydi, samaradorlikka urg'u beradi, tabiatni muhofaza qilish va ifloslanishni

nazorat qilish masalalarini hal qiladi. Biroq, adolatli taqsimlash, infratuzilmani rivojlantirish va suv sifatini boshqarishda muammolar saqlanib qolmoqda.⁴

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1.YOSH OLIMLAR ILMIY-AMALIY KONFERENSIYASI, SUV RESURSLARIDAN FOYDALANISHNING HUQUQIY ASOSLARI, Nazarov Kh, SHarofiddinov R.SH, Bolliyeva I.A, To'xtayeva M.X, 25-26-b

2.<https://lex.uz/acts/-12328>

3.<https://eco.gov.uz/uz/activity/water?numer=417>

4..YOSH OLIMLAR ILMIY-AMALIY KONFERENSIYASI, SUV RESURSLARIDAN FOYDALANISHNING HUQUQIY ASOSLARI, Nazarov Kh, SHarofiddinov R.SH, Bolliyeva I.A, To'xtayeva M.X, 26-b